

TRO FRIHET. OCH FÖR- ÄNDRING

SÅ KAN RELIGIONSFRIHET INTEGRERAS
I SVENSK UTRIKESPOLITIK

uppdaterad 2010

Reviderad i september 2010. Första versionen publicerades i juni 2009.
Grafisk form: Cathrin Emdén/Moaré. Tryck: Modins 2010.

Omslag: Hindunationalistiska strömningar har bidragit till ökad våld mot minoriteter i Indien. Från augusti till oktober 2008 utsattes den kristna minoriteten i Orissa för omfattande våld. Minst 57 personer mördades, tiotusentals drevs på flykt och hundratals kyrkor och hem förstördes. På baksidan av rapporten ses ett hus i byn Badabanga. De övriga fyra husen i samma rad totalförstördes eftersom de tillhörde kristna familjer.

Foto: Benny Manser/Christian Solidarity Worldwide

**»VAR OCH EN
HAR RÄTT TILL
TANKEFRIHET,
SAMVETSFRIHET
OCH RELIGIONS-
FRIHET.**

DENNA RÄTT
INNEFATTAR **FRIHET**
ATT BYTA RELIGION
OCH TROSUPPFATT-
NING OCH ATT,
ENSAM ELLER I
GEMENSKAP MED
ANDRA,

Innehåll

Förord till andra utgåvan	9
KAPITEL 1	
Introduktion och sammanfattning	10
KAPITEL 2	
Religionsfrihet – i allas intresse	14
KAPITEL 3	
Religionsfrihet och Sveriges utrikespolitiska prioriteringar	16
Religionsfrihetens bidrag till ett brett spektrum av mänskliga rättigheter	16
Religionsfrihetens bidrag till fred, demokratisering och fattigdomsbekämpning	21
KAPITEL 4	
Varför ska Sverige prioritera religionsfrihet och varför just nu?	24
KAPITEL 5	
Religionsfrihet i svensk utrikespolitik – från ord till handling	26
SMRs uppdaterade rekommendationer till regeringen	28
Referenser	34
Webbsajter	37

Denna rapport är producerad med ekonomiskt stöd från Sida.
Sida ansvarar inte för dess innehåll eller form.

OFFENTLIGEN ELLER ENS
RELIGION ELLER TROSUP
UNDERVISNING, ANDA
GUDSTJÄNST OCH RELIG

KILT, UTÖVA SIN PFATTNING GENOM KTSUTÖVNING, IÖSA SEDVÄNJOR.»

FNs allmänna förklaring om de mänskliga
rättigheterna, artikel 18

»No one shall be subject to discrimination by any state, institution,
group of persons, or person on the grounds of religion or belief.«

United Nations' Declaration on the elimination of all forms of
intolerance and of discrimination based on religion or belief, 1981

Förord av Eva Christina Nilsson, Svenska missionsrådets generalsekreterare till den uppdaterade utgåvan 2010

RELIGIONSFRIHET är en av rättigheterna i FNs förklaring om de mänskliga rättigheterna. Ändå har religionsfriheten kommit i skymundan, inte minst i Sveriges internationella agerande. Med en utbredd syn att religionen främst är något privat har också rättighetsperspektivet förts till det privata området. Blickar vi utanför Sveriges gränser ser vi att religion och tro är en naturlig del av livet för stora delar av världens befolkning. Det är inte något som enbart kan betraktas ur ett privat perspektiv utan påverkar både människors relationer och hur stater relaterar till varandra och sina medborgare.

Den här rapporten gavs ut första gången i maj 2009. Sedan dess har det skett vissa framsteg i regeringens och EUs hantering av religionsfrihetsfrågor, därför har vi uppdaterat rekommendationerna till den här utgåvan. Mycket arbete återstår dock fortfarande att göra.

Svenska missionsrådet är en samslutning av 36 kyrkor och kristna bistånds- och missionsorganisationer från protestantiska, katolska och ortodoxa sammanhang.

Genom den unika bredden har SMR också en mångsidig kontaktyta över hela världen. Våra medlemsorganisationer och deras samarbetsorganisationer har erfarenheter av olika former av inskränkningar i religionsfriheten som påverkar människors vardag. Diskrimine-

ring, trakasserier, fängslanden och andra övergrepp gör att människor tvingas leva i svåra situationer på grund av sin tro. Våra medlemmar ser också hur bristen på religionsfrihet underblåser konflikter och därmed förstärker fattigdomen. Därför är det av största vikt att värna religionsfriheten, oberoende vilken religion eller tro en människa bekänner sig till.

SMR arbetar med religionsfrihetsfrågan genom att anordna mötesplatser för lärande, erfarenhetsutbyte och reflektion och genom att lyfta fram internationell religionsfrihet i media och för politiker och tjänstemän. Inte minst arbetar vi för att främja etik och mänskliga rättigheter i mötet mellan människor av olika övertygelser.

Det finns även ett arbete att göra i Sverige när det gäller religionsfrihet, inte minst i relation till migrationspolitiken, asylsökande, invandrargrupper och religiösa minoriteter. Denna rapport handlar dock om religionsfrihet på internationellt plan.

SMR vill genom rapporten både öka kunskapen om religionsfrihet och bidra till att frågan blir levande i svensk utrikes- och biståndspolitik. Det är hög tid att religionsfrihet kommer upp på den politiska dagordningen och behandlas med samma kunskap och intensitet som andra rättigheter.

1. Introduktion och sammanfattning

» I många länder utnyttjas religion för politiska ändamål. [...] diskriminering på grund av religion eller tro utgår ofta från avsiktlig statlig policy att utesluta vissa religiösa eller trosge-
menskaper och för att inskränka eller förhindra deras tillgång till
exempelvis hälsovård, allmänna skolor eller offentliga tjänster.«¹

Asma Jahangir, tidigare FNs specialrapportör
för religions- och trosfrihet

Syftet med denna rapport är att:

- lyfta fram religionsfrihetens betydelse för att uppnå resultat i fråga om Sveriges utrikespolitiska prioriteringar: mänskliga rättigheter, fred och säkerhet, demokratisering och fattigdomsbekämpning;
- visa hur religionsfriheten behöver prioriteras högre i svensk utrikespolitik och svenskt utvecklingsamarbete;
- uppmana regeringen att ge utrikesdepartementet och Sida i uppdrag att aktivt integrera arbete för religionsfrihet i utrikespolitiken och ge konkreta rekommendationer för hur detta kan ske.

Religionsfrihet – i allas intresse

Religionsfrihet är en grundläggande frihet som gäller alla. I likhet med de andra grundläggande friheterna är religionsfrihet något som alla tjänar på eftersom den skapar förutsättningar för fred, demokratisering, utveckling och de andra mänskliga rättigheterna.

Internationellt är brotten mot religionsfriheten dock massiva, utbredda och i flera världsdelar är trenden att de ökar.² Över 70 procent av världens befolkning lever i länder där staten eller andra aktörer i samhället kraftigt begränsar eller förbjuder medborgarnas frihet att tro, lära sig om tro och utöva tro.³ Personer från alla trosuppfattningar och övertygelser (inklusive ateister, agnostiker och pacifister) påverkas negativt av att religionsfriheten begränsas.

Religionsfrihet och mänskliga rättigheter

Religionsfrihet är en viktig mänsklig rättighet i sig – rätten till en identitet, att bilda sig en egen trosuppfattning och att själv eller tillsammans med andra utöva sin tro. Men religionsfrihet är också ett bra exempel på de mänskliga rättigheternas odelbarhet. Bristande religionsfrihet hotar nämligen människors rätt till liv och privatliv, associationsfrihet och yttrandefrihet och till sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter. Diskriminering på grund av religion eller tro är mycket vanligt förekommande och får långtgående konsekvenser för miljontals människor.

Religionsfrihetens bidrag till fred och säkerhet

Det finns ett starkt och statistiskt säkerställt samband mellan begränsad religionsfrihet och antalet väpnade konflikter.⁴ Bristande religionsfrihet ökar polariseringen mellan religiösa grupper. Statlig diskriminering på grund av religion och tro ger kraft till extrema röster samtidigt som utrymmet minskas för moderata religiösa krafter i det offentliga samtalet. Dessutom legitimerar statlig diskriminering våld utövat av andra grupper inom samhället. När stater däremot tar sitt ansvar och arbetar aktivt för religionsfrihet minskas risken för konflikt i samhället.

Religionsfrihetens bidrag till demokratisering och fattigdomsbekämpning

Bristande religionsfrihet skapar socioekonomisk diskriminering och hämmar människors möjligheter att träffas och bli förändringsaktörer. Mötesplatser för religionsutövare är kanske den vanligaste formen av samlingsplats i världen. Trosbaserade rörelser och organisationer gör det möjligt för människor på gräsrotsnivå att organisera sig i såväl storstäder som i isolerade byar, och de är viktiga aktörer som bidrar till både demokratisering och fattigdomsbekämpning. Aukto-

ritära stater förstår detta väl och använder ofta religionsförtryck som ett sätt att kuva det civila samhället. Att främja religionsfrihet är ett sätt att bidra till att släppa fram religionens positiva krafter för både demokratisering och fattigdomsbekämpning.

Varför ska Sverige prioritera religionsfrihet och varför just nu?

Religion och religionsfrihet får allt större betydelse på den internationella politiska arenan men frågorna har länge varit bortglömda och bortprioriterade i svensk utrikespolitik. Både den svenska regeringen och EU har nu lyft fram religionsfrihetsfrågor. Samtidigt vidareutvecklar Sida systemen för arbetet för de mänskliga rättigheterna och regeringen ser över utrikesförvaltningens kompetens och struktur. Förutsättningarna för att kunna integrera religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken har aldrig varit större.

Sverige bör prioritera religionsfrihet för att det är viktigt i sig men också för att det är en av förutsättningarna för att nå resultat i Sveriges övriga utrikespolitiska prioriteringar. Jämfört med andra länder eller biståndsgivare har Sverige dessutom ett antal komparativa fördelar som öppnar för att Sverige ska kunna driva en politisk dialog kring religionsfrihet och integrera religionsfrihetsfrågor i utvecklingsarbetet.

Religionsfrihet i svensk utrikespolitik – från ord till handling

Regeringen uttrycker i olika skrivelser att Sverige ska verka aktivt för att främja religionsfriheten. När den första utgåvan av denna rapport publicerades i maj 2009 kritiserade SMR regeringen för att den inte aktivt främjade religionsfrihet förutom på FN-nivå. Religionsfrihet hade inte integrerats i hela Sveriges utrikespolitik utan försvunnit i den.

Sedan dess har det tagits steg i rätt riktning på EU-nivå och i Sverige. Biståndsministern har lovat att integrera religionsfrihetsfrågor i svenskt bistånd och Sidas arbete. EU har tagit fram en handlingsplan för hur EU ska främja religionsfrihet, med strategier för EUs bistånd i multilaterala och bilaterala sammanhang samt för fortbildning av personal.

Utifrån ovanstående anser SMR att regeringen inte längre kan anklagas för att glömma bort religionsfrihetsfrågan. Dock återstår en del av SMRs kritik. Till exempel har regeringen fortfarande inte

nämnt religionsfrihet i regleringsbrev till Sida och religions- och religionsfrihetsfrågor finns fortfarande inte med i verksamhetsplaner för Sidas avdelning för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Det som gäller nu är att förvandla biståndsministerns löfte till konkreta åtgärder samt att genomföra EUs handlingsplan både på EU-nivå och inom ramen för Sveriges utrikesförvaltning. Att gå från ord till handling.

Svenska missionsrådet har följande övergripande rekommendationer till regeringen:

Ge tydliga instruktioner till utrikesdepartementet och till Sida i regleringsbrevet att skapa förutsättningar för, genomföra och rapportera resultaten av en aktiv integrering av religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken och utvecklingssamarbetet. I detta bör ingå att:

- Prioritera genomförandet och uppföljningen av EUs handlingsplan för främjandet av religionsfrihet, inklusive att utveckla konkreta gemensamma verktyg för arbetet.
- Utifrån EUs utbildningsplan, ta fram och genomföra en svensk handlingsplan för att inhämta och fördjupa kompetensen om religionsfrihetens innebörd samt om religionens- och religionsfrihetens roll i demokratisering och utveckling. Fortbildning inom UD, Sida och Sidas samarbetsorganisationer bör prioriteras eftersom man både i Sverige och på EU-nivå har insett att kompetensen behöver höjas.
- Lägga särskilt fokus på att integrera religions- och religionsfrihetsfrågor inom Sidas arbete för demokrati och de mänskliga rättigheterna.
- I utformningen och genomförandet av strategier och handlingsplaner för religionsfrihet bör UD och Sida ta vara på det civila samhället, och i synnerhet trosbaserade rörelser, som informationskälla och kanal för stöd till religionsfrihet och främjandet av interreligiös dialog i samarbetsländer. Regelbunden dialog bör hållas med trosbaserade rörelser.

På sidorna 29–33 finns flera specifika rekommendationer för olika utrikespolitiska områden, såsom Sveriges agerande i FN, EU och OSSE, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

2. Religionsfrihet – i allas intresse

» Tanke-, samvets- och religionsfriheten är ett av fundamenten i ett »demokratiskt samhälle«. Den är, utifrån sin religiösa dimension, en av de mest avgörande faktorerna för att skapa den troendes identitet och föreställningar om livet, men det är också en värdefull tillgång för ateister, agnostiker, skeptiker och likgiltiga. Den pluralism som är omöjlig att skilja från ett demokratiskt samhälle, och som har kostat mycket att uppnå genom århundradena, är beroende av den.«⁵

Europadomstolen för mänskliga rättigheter

RELIGIONSFRIHET är en av grundstenarna i det demokratiska samhället. Det är en frihet som alla tjänar på, eftersom religionsfrihet bidrar till fred, demokratisering, utveckling och till att uppnå de andra mänskliga rättigheterna.

Över sjuttio procent av världens befolkning bor i länder där staten eller andra aktörer i samhället kraftigt begränsar eller förbjuder medborgarnas frihet att tro, lära sig om tro eller utöva tro.⁶ Miljon-tals människor från alla religioner och övertygelser påverkas av brott mot religionsfriheten, framför allt i form av diskriminering från staten och omgivningen. Ibland påverkas en trosgrupp, men oftast utövar regeringar förtryck mot många grupper.

Religionsfrihet är inte ett fenomen som är specifikt för västvärlden. Det går att hitta länder med stor religionsfrihet i alla världsdelar, både i fattiga och rika länder, i länder med muslimsk majoritet och med kristen majoritet. »Muslimska« länder som Mali och Senegal får till exempel bättre betyg i internationella religionsfrihetsindex än Frankrike, Belgien eller Tyskland.⁷ Likaså finns exempel på kraftigt förtryck i alla världsdelar och i länder med vitt skilda religiösa traditioner inklusive sekulära stater. Vittryssland, Kuba, Sudan, Iran, Uzbekistan, Bangladesh och Nordkorea är exempel som visar den här bredden.

Dessutom handlar religionsfrihet inte enbart om religiös tro. De internationella konventionerna och MR-instrumenten för religions- och trosfrihet skyddar både religiösa övertygelser och andra systematiserade former av övertygelse, till exempel ateism och pacifism.⁸ Ateister, agnostiker och pacifister lider också av bristande religionsfrihet.

UZBEKISTAN Regeringen utövar total kontroll över den muslimska majoritetens offentliga trosutövning. Religiösa minoriteter som bahaier, kristna, judar, Jehovas vittnen och anhängare av Hare Krishna utsätts av regeringen för bland annat tortyr, godtyckliga arresteringar, förbud mot samlingar för gudstjänst, polisrazzior och hets genom statlig media.⁹

3. Religionsfrihet och Sveriges utrikespolitiska prioriteringar

Religionsfrihetens bidrag till ett brett spektrum av mänskliga rättigheter

Religionsfrihet är en grundläggande frihet. Det är också ett bra exempel på de mänskliga rättigheternas odelbarhet och hur de kompletterar varandra. I likhet med de övriga grundläggande friheterna bidrar religionsfrihet till att uppnå ett brett spektrum av civila, politiska, sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och är ett viktigt skyddssystem för kvinnors och barns rättigheter. Genom att arbeta för religionsfrihet bidrar man till att främja de mänskliga rättigheterna i stort.

Religionsfrihet – rätten till en identitet

Religionsfrihet är rätten till en identitet, till att själv välja sin övertygelse och att kunna ändra sin uppfattning utan rädsla för diskriminering från staten eller omgivningen. I vissa länder riskerar minoriteter eller människor som byter eller lämnar sin tro att förlora sin identitet. Det kan handla om identitetsdokument som födelseattest, identitetshandlingar och pass där en av staten godkänd religion ska anges. Det kan handla om familjelivet, till exempel genom förbud mot interreligiösa äktenskap. Det kan handla om att inte få bli begravd i enlighet med sin tro. Det kan också handla om straff för dem som lämnar den av staten sanktionerade religionen i form av förlopad vårdnad av barn, arvsrätt eller egendom, eller till och med dödsstraff. Precis som med andra rättighetsfrågor är kvinnor, barn, migrantarbetare och invandrare särskilt sårbara.

SVERIGE Det var först i och med lagen om religionsfrihet 1951 som svensken fick rätt att inte tillhöra någon religion.

EGYPTEN Den 16 mars 2009 gav en egyptisk domstol Bahaisamfundet rätt att inte ange en religion på officiella handlingar. Personer som tillhör Bahai tvingades tidigare ange muslim, kristen

eller jude på identitetshandlingar. De som vägrade fick inget ID-kort och därmed ingen tillgång till utbildning och sjukvård.¹⁰

Religionsfrihet – rätten att utöva sin tro

Enligt internationella konventioner har människor rätt att utöva tro ensamt eller tillsammans med andra, offentligt eller enskilt. I många länder är lagar som begränsar rätten att utöva religion en källa till bristande associationsfrihet, föreningsfrihet, yttrandefrihet och till diskriminering.

Associations- och föreningsfrihet

Associations- och föreningsfriheten har försämrats i 43 länder sedan 2004 och organisationer som representerar religiösa minoriteter är bland de mest utsatta.¹¹ Många länder har särskilda religionslagar som används för att begränsa föreningsfriheten. Ibland är detta ett verktyg för att begränsa handlingsutrymmet hos det civila samhället, där trosbaserade aktörer är mycket vanliga.

Administrativa hinder för religionsfrihet är effektiva och innebär ingen större risk för stater, eftersom de sällan väcker internationell uppmärksamhet.¹² Begränsningar av möjligheten att registrera trosamfund och förbud mot religiösa sammankomster för icke-registrerade grupper eller i icke-registrerade lokaler har blivit allt vanligare de senaste fem till tio åren. Utan en juridisk person får grupper ofta inte samla in gåvor, hyra lokaler, anställa religiösa ledare och så vidare. Bygglov och lov att renovera gudstjänstlokaler används också som administrativa hinder.

Europadomstolen har lyft fram associations- och föreningsfrihetens avgörande betydelse för människors möjlighet att utöva sin religion eller tro i praktiken.¹³ Enligt de internationella deklARATIONERNA och konventionerna inbegriper religionsfriheten rätten att bygga gudstjänstlokaler, etablera religiösa, välgörenhets- eller humanitära

organisationer, ta emot frivilliga finansiella eller andra bidrag och att utbilda, utnämna eller rösta på religiösa ledare.¹⁴

VITRYSSLAND I mars 2009 skrev 50 400 medborgare på en namninsamling som kräver en ändring av lagen som begränsar religionsfriheten. För många religiösa grupper är det nästan omöjligt att registrera sitt samfund eller sina lokaler för religiöst bruk. Resultatet blir att religiösa ledare gång på gång blir bötfällda. Flera har blivit fängslade för att de har organiserat aktiviteter utan att ha en registrerad organisation.¹⁵

ERITREA Allvarlig förföljelse utbröt 2002 när regeringen förbjöd alla trossamfund utom de ortodoxa, Romersk katolska och lutherska kyrkorna och sunni-islam. Det uppskattas att över 3 000 personer sitter fängslade på obestämd tid utan rättegång på grund av sin tro. Även de fyra godkända samfunden förtrycks; den ortodoxe patriarken har suttit i husarrest sedan 2006.¹⁶

KUBA De senaste två åren har brott mot religionsfriheten ökat vilket till exempel innebär stängning, konfiskering eller förstörelse av kyrkobyggnader och att religiösa ledare har trakasserats.¹⁷

Yttrandefrihet, tryckfrihet och informationsfrihet

Rätten att yttra sig om religion eller tro ingår i både yttrandefrihet och religionsfrihet men den rätten är hotad på global nivå. Den 26 mars 2009 antog FNs kommitté för mänskliga rättigheter en resolution om att bekämpa smädelse av religion.¹⁸ I flera länder används lagar mot smädelse och hädelse för att förtrycka impopulära religiösa minoriteter. FN-resolutionerna kan åberopas för att legitimera dessa lagar vilket förvärrar minoritetens situation. Vi står dessutom inför konkreta försök att införa ett tilläggsinstrument om smädelse av religion till FNs konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering,¹⁹ vilket skulle undergräva grunden till de mänskliga rättigheterna. Det är mycket viktigt att internationell rätt även i fortsättningen skyddar människor och inte trosuppfattningar i sig.

Religiösa medier och journalister, tryckerier och bokhandlar är ofta föremål för censur, trakasserier och våld. I vissa länder är det

förbjudet att berätta om sin religion eller trosuppfattning. Lagstiftning mot konvertering är också ett växande problem. Lagarna riktar sig ofta formellt mot tvångskonvertering men är så vagt formulerade att det är svårt att veta vilken sorts aktivitet eller yttring som är förbjuden. Rättsosäkerheten för minoriteter är ett stort problem när det handlar om lagar mot hädelse, proselytism och konvertering.

ARMENIEN I mars 2009 godkände parlamentet ett förslag till ny brottsbalk. Artikel 162 i brottsbalken straffar människor som berättar om sin tro.²⁰

TURKIET I februari 2009 fick en domstol klartecken från justitiedepartementet att gå vidare med rättegången mot två kristna personer som berättade om sin tro, under den reviderade artikel 301, lagen om »att förolämpa det turkiska«.²¹

PAKISTAN Lagen mot hädelse öppnar för grovt missbruk eftersom den inte kräver bevis eller uppsåt och ger en otydlig definition av hädelse. Hundratal personer från alla religioner har lidit på grund av detta.²²

Icke-diskriminering

» Diskriminering på grund av religion eller tro utgår ofta från avsiktlig statlig policy att utesluta vissa religiösa eller trosgrupper och för att inskränka eller förhindra deras tillgång till exempelvis hälsovård, allmänna skolor eller offentliga tjänster.«²³

Asma Jahangir, tidigare FNs specialrapportör
för religions- och trosfrihet.

Enligt regeringen är icke-diskriminering en av hörnstenarna i det svenska biståndet.²⁴ Diskriminering på grund av religion eller tro är mycket vanligt förekommande och får långtgående konsekvenser för miljontals människors möjligheter att få sina sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter tillgodosedda. Arbetet för religionsfrihet, liksom annat arbete mot diskriminering, är ett direkt bidrag till fattigdomsbekämpning.

Diskriminering kan handla om rätten till sjukvård, utbildning, bostad eller arbete. Ibland nekas minoriteter officiellt eller i praktiken tillgång till vård och utbildning. Ibland är det sämre tillgång till offentlig sjukvård och utbildning i geografiska områden som domineras av minoriteter.

Diskriminering i tillgången till arbete orsakas ibland av formella hinder för minoriteter och ibland av informell diskriminering med underrepresentation av minoriteter som resultat. De största hindren brukar handla om möjligheten att arbeta inom den offentliga sektorn. Diskriminering förekommer även när det gäller andra ekonomiska resurser såsom tillgång till jordbruksmark.

BANGLADESH En gammal lag har gjort det möjligt för regeringen att under en längre tid konfiskera drygt en miljon hektar mark från »fiender«, något som har påverkat nästan alla hinduer i landet. År 2001 röstade parlamentet för att marken skulle lämnas tillbaka. I stället har nästan 200 000 hinduiska familjer förlorat ytterligare drygt 16 000 hektarmark sedan dess, trots att den gamla lagen inte längre gäller.²⁵

LAOS Under 2008 och 2009 tvångsförflyttade myndigheterna i provinsen Borikhamaxay tiotals kristna familjer till en ny by. Familjerna tvingas stå för kostnaderna för att flytta, bygga nya hem och hitta nya inkomstkällor.²⁶

IRAN Bahai är den största ickemuslimska minoriteten men regeringen anser att tron är en irrlära. Anhängarna har inte rätt till lagligt skydd från attacker, nekas formellt tillgång till högre utbildning och får sina ägodelar konfiskerade. Över 10 000 bahaier har avskedats från tjänster inom staten och på universitet.²⁷

Och mycket mer...

Religionsfriheten kan inte reduceras till föreningsfrihet och yttrandefrihet som det ibland görs i den svenska debatten. Religionsfrihet inbegriper också exempelvis rätten att vapenvägra, att fira helgdagar och ceremonier (såsom dop och begravning) och kulturella rättigheter till historiska byggnader och monument. Det sker allvarliga

kränkningar av dessa aspekter av religionsfriheten, till exempel talibanernas förstörelse av Buddhastatyerna i Bamyán år 2001, fångslandet av vapenvägrare som tillhör Jehovas vittnen i bland annat Armenien²⁸ och hinder för religiösa minoriteter att begrava sina döda i flera länder i Centralasien.²⁹

Religionsfrihetens bidrag till fred, demokratisering och fattigdomsbekämpning

Fred och säkerhet

» Regeringar som förtrycker minoriteters trosuppfattningar kan inte göra anspråk på säkerhet för majoriteten.«

Robert Seiple, tidigare USAs ambassadör för religionsfrihet³⁰

Det finns ett starkt och statistisk säkerställt samband mellan begränsad religionsfrihet och höga militära utgifter, väpnad konflikt och fysisk förföljelse på grund av religion eller tro. Särskilt starkt är sambandet mellan sociala begränsningar av religionsfriheten (utövade av familjen och omgivningen) och risken för väpnad konflikt.³¹

Bristande religionsfrihet ökar polariseringen mellan religiösa grupper och därmed ökar konfliktrisken. Statlig diskriminering på grund av religion och tro ger kraft till extrema röster samtidigt som utrymmet minskar för moderata religiösa krafter i det offentliga samtalet.

Dessutom legitimerar statlig diskriminering våld från andra grupper i samhället, vilket lätt skapar en negativ spiral av intolerans och våld.

Enligt internationell rätt har stater ansvar för att respektera religionsfriheten genom att inte diskriminera på grund av religion eller tro, att skydda människor genom att förhindra diskriminering från andra aktörer i samhället och se till att alla i praktiken kan ha glädje av sina rättigheter utan att bli diskriminerade.

När stater tar sitt ansvar och aktivt arbetar för religionsfrihet minskar risken för konflikt i samhället. Men alltför ofta är statlig diskriminering eller statens passivitet inför diskriminering en bidragande orsak till våld och konflikt. Under 2000-talet har nationalistiska strömningar inom hinduism, buddism, islam och kristendom växt med omfattande och ibland våldsamma konsekvenser. Att arbeta för religionsfrihet innebär att skydda människor från detta

INDIEN De allra flesta medborgare lever i fredlig samexistens, men hindunationalistiska rörelser och lagar mot konvertering har bidragit till ökat våld mot minoriteter. Från augusti till oktober 2008 utsattes den kristna minoriteten i Orissa för omfattande våld. Minst 57 personer mördades, 50 000 fick fly och hundratal kyrkor, hem och företag förstördes. Det rapporteras att poliser ibland vägrade registrera brott, lät bli att ingripa mot pågående våld och arresterade offren.³²

FNs specialrapportör för religions- och trosfrihet har lyft fram interreligiös dialog som metod för att främja religionsfrihet. Interreligiös dialog skapar förtroende, ett forum för konfliktlösning och varningssystem för rapportering och hantering av konflikter och är ett viktigt inslag i försoningsprocesser efter konflikter. Dessutom skapar interreligiös dialog förutsättningar för trosgrupper att tillsammans driva diskrimineringsfrågor gentemot staten. Att stärka interreligiös dialog och strukturer som möjliggör detta är att stärka det civila samhället.

BANGLADESH År 2008 tog regeringen steg för att främja interreligiös tolerans genom att stödja ett råd för interreligiös harmoni och genom insatser för att minoriteter ska kunna fira sina religiösa högtider i trygghet. Politiska uttalanden och en ökad närvaro av säkerhetspersonal bidrog till ett fredligt firande av hinduiska och kristna festivaler.³³

Demokratisering och fattigdomsbekämpning

Bristande religionsfrihet skapar socioekonomisk diskriminering, hämmar människors möjligheter att mötas och bli förändringsaktörer och underblåser spänningar och extremism vilket försvårar utvecklingsprocessen. Därför är det inte förvånande att det finns ett statistiskt samband mellan religionsfrihet och socioekonomiska indikatorer såsom barnadödlighet.³⁴

Att främja religionsfrihet är ett sätt att bidra till att släppa fram religionens positiva krafter för både demokratisering och fattigdomsbekämpning.

Regeringen lyfter fram religionsfrihetens roll för demokratisering i »Frihet från förtryck, skrivelsen om Sveriges demokratibistånd«:

»Religiösa sammanslutningar har, i likhet med andra delar av det civila samhället, ofta en viktig roll att spela i demokratiseringsprocesser. Detta gäller inte minst i auktoritära stater och andra svåra situationer. Kyrkor och samfund fungerar ofta som samlingsplats för människors engagemang och kan även utgöra en bas för rörelser som verkar för demokrati och respekten för mänskliga rättigheter. Mot denna bakgrund uppmärksammar regeringen värdet av att försvara religionsfriheten«. ³⁵

Regeringen konstaterar också att religionsfrihet är en av de nödvändiga förutsättningarna för att bygga fungerande demokratier och lyckas i kampen mot fattigdomen. ³⁶ Detta understryks också i forskning kring religionens roll i utveckling.

Mötesplatser för religionsutövare är kanske den vanligaste formen av samlingsplats i världen. Trosbaserade rörelser gör det möjligt för människor på gräsrotsnivå att organisera sig i såväl storstäderna som isolerade byar. Trosbaserad organisering och mobilisering är ett stort inslag i det civila samhället på många håll och dessa rörelser och organisationer är därmed viktiga aktörer med stor potential att bidra till både demokratisering och fattigdomsbekämpning.

Auktoritära stater förstår detta väl och använder ofta religionsförtryck som ett sätt att kuva det civila samhället. Trosbaserade rörelser är ofta de sista att ge vika under auktoritära regimer. Buddistmunkarnas uppror i Burma 2007 är ett av många inspirerande (om än denna gång med tragiskt utfall) exempel på trosbaserade gruppers roll i demokratiseringsrörelser. Zimbabwe, Sydafrika, Polen och Vitryssland är ytterligare exempel på länder där trosbaserade rörelser har spelat eller spelar en viktig roll i demokratiseringsprocesserna.

4. Varför ska Sverige prioritera religionsfrihet och varför just nu?

För att det ligger helt i linje med Sveriges övriga prioriteringar
Sverige prioriterar mänskliga rättigheter, fattigdomsbekämpning, fred och säkerhet och reformansträngningar i EUs närområde (där religionsfriheten är ett betydande problem). Rättighetsperspektivet och de fattigas röst är huvudperspektiv i arbetet. Religionsfrihet har stor betydelse för att uppnå resultat i relation till allt detta. Sverige profilerar sig i arbete för icke-diskriminering. Diskriminering på grund av religion eller tro borde vara en naturlig del av detta.

För att det har varit bortglömt men nu lyfts fram av regeringen
Trots religionsfrihetens betydelse har den varit en allmänt bortglömd fråga i utrikespolitik och utvecklingssamarbete hos nästan alla biståndsgivare inklusive Sverige. Både den svenska regeringen (till exempel i skrivelsen om Sveriges demokratibistånd) och EU (i form av en ny handlingsplan) har nu lyft fram religionsfriheten. Samtidigt vidareutvecklar Sida systemen för arbetet för de mänskliga rättigheterna och regeringen ser över utrikesförvaltningens kompetensförsörjning och struktur. Förutsättningarna för att kunna integrera religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken och utvecklingssamarbetet har aldrig varit större.

För att Sverige har ett antal komparativa fördelar

Sverige har ett antal komparativa fördelar jämfört med andra biståndsgivare när det gäller att driva en politisk dialog kring religionsfrihet och att integrera religionsfrihetsfrågor i utvecklingssamarbete.

SVERIGE

- Prioriterar och har erfarenhet av att integrera mänskliga rättigheter och icke-diskriminering i både inrikes- och utrikespolitiken, vilket ger trovärdighet och underlättar en bred integrering av religionsfrihetsfrågor;

- är ett pluralistiskt land med trovärdighet i den egna hanteringen av religionsfrihet;
- är ett litet, neutralt land utan ett förflutet som global kolonialmakt och det kommer inte att uppfattas som att Sverige prioriterar religionsfrihet för att främja kristen mission;
- har värdefulla erfarenheter av att på kort tid ha gått från ett statskyrkosystem till en jämförelsevis väl genomförd religionsfrihet;
- har en positiv inställning till EUs utvidgning, inklusive Turkiets medlemskap i EU vilket ger förtroende för Sveriges genuina intresse för mångfald och tolerans;

Allt detta öppnar för dialog om religionsfrihet. Dessutom är det religiösa landskapet i Sverige unikt. Som ett av få länder i världen har Sverige ekumeniska organisationer (Sveriges Kristna Råd och Svenska missionsrådet) där ortodoxa, romerska katoliker och protestanter arbetar tillsammans. I Sverige finns det trossamfund som har nära relationer till många människor runt om i världen som berörs av bristande religionsfrihet. Det finns också gott om erfarenheter av interreligiös dialog som kan tillvaratas eftersom interreligiös dialog är en viktig metod i arbetet.

Sverige har goda förutsättningar att vara en föregångare.

5. Religionsfrihet i svensk utrikespolitik – från ord till handling

Regeringens linje i religionsfrihetsfrågan är tydlig.

» Sverige och EU verkar aktivt för att främja religionsfriheten, som är en central mänsklig rättighet.«

Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik³⁸

» Regeringen uppmärksammar värdet av att försvara religionsfriheten«³⁹ och »Regeringen kommer att, såväl enskilt som inom ramen för EU, reagera mot kränkningar av religionsfriheten.«⁴⁰

Frihet från förtryck

När den första utgåvan av denna rapport publicerades i maj 2009 kritiserade SMR regeringen för att den inte aktivt främjade religionsfrihet förutom på FN-nivå. Religionsfrihet hade inte integrerats i hela Sveriges utrikespolitik utan försvunnit i den.

Rapporten gav en rad exempel på brister.

Sedan sommaren 2009 har det tagits steg i rätt riktning på EU-nivå och i Sverige. Biståndsministern har uttryckt ett löfte att integrera religionsfrihetsfrågor i svenskt bistånd och Sidas arbete. Det finns ännu ingen konkret bild av vad detta innebär eller när det kommer att ske.

Under det svenska ordförandeskapet beslöt EUs ministerråd att låta göra en översyn av EUs hantering av religionsfrihetsfrågor samt att uppmuntra medlemsstaters utrikesdepartement att utbyta metoder för arbetet med att främja religionsfrihet. Svenska utrikesdepartementet samordnade processen. Översynen resulterade i framtagandet av en handlingsplan för hur EU ska främja religionsfrihet. Handlingsplanen innehåller strategier för:

- hur EU ska främja religionsfrihet i multilaterala sammanhang
- hur EU ska främja religionsfrihet i relation till enskilda länder
- fortbildning av personal i EUs institutioner och delegationer samt

- i medlemsstaternas utrikesdepartement för att öka EUs kompetens på området.
- hur EU ska främja religionsfrihet genom EUs bistånd (religionsfrihetsfrågor får en ökad profil inom ramen för EUs finansieringsinstrument EIDHR, European instrument for democracy and human rights).

EUs handlingsplan är inte ett offentligt dokument och det är därför inte möjligt för SMR att bedöma dess kvalitetsnivå eller omfattning. Dock är det positivt att frågan lyfts fram samt att den får en bred behandling, då politisk dialog, fortbildning samt integrering av frågan i biståndet hålls ihop. Mindre bra är att EU beslutade att inte ta fram en gemensam manual med konkreta verktyg till exempel för bevakning och analys av situationen för religionsfrihet.

EUs nya utrikestjänst – the European External Action Service – har ansvar för genomförandet av handlingsplanen och EUs delegationer och ambassader tar ledningen. Handlingsplanen har skickats till svenska ambassader i länderna som berörs av strategin och ambassader har uppmanats att arbeta för att EU-delegationen i landet ska implementera strategin.

Det är även positivt att EUs arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna (COHOM) har bildat en särskild arbetsgrupp för religionsfrihet och att Sverige har valt att delta i den. På Europeanivå lyfter Sverige fram vikten av att främja religionsfrihet för alla, vilket är fortsatt viktigt.

Utifrån ovanstående anser SMR att regeringen inte längre kan kritiseras för att glömma bort religionsfrihetsfrågan. Steg i rätt riktning har tagits och Sverige har bidragit till processen.

Men delar av SMRs kritik består, bland annat följande:

- Regeringen har fortfarande inte nämnt religionsfrihet i sina utrikesdeklarationer eller i regleringsbrev till Sida.

- Religions- och religionsfrihetsfrågor finns fortfarande inte med i verksamhetsplaner för Sidas avdelning för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- UD har fortfarande inte beviljat stöd till några av de projekt relaterade till religionsfrihet som OSSE har sökt stöd för under regeringens mandatperiod.
- I skrivelsen »Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik« (kapitel 3.8 sidorna 20–27.) står det ingenting om ett svenskt arbete mot diskriminering på grund av religion och tro, till skillnad från det gedigna arbetet som beskrivs när det gäller andra diskrimineringsgrunder.

Det som gäller nu är att genomföra EUs handlingsplan både på EU-nivå och inom ramen för Sveriges utrikesförvaltning samt att förvandla biståndsministerns löfte till konkreta åtgärder framför allt inom ramen för Sidas arbete där frågorna till synes fortfarande är bortglömda. Att gå från ord till handling.

SMRs uppdaterade rekommendationer till regeringen:

Ge tydliga instruktioner till utrikesdepartementet och till Sida i regleringsbrevet att skapa förutsättningar för, genomföra och rapportera resultaten av aktivt arbete med att integrera religionsfrihetsfrågor i utrikespolitiken och utvecklingssamarbetet. I detta bör ingå att:

- Prioritera genomförandet och uppföljningen av EUs handlingsplan för främjandet av religionsfrihet, inklusive att utveckla konkreta gemensamma verktyg för arbetet.
- Utifrån EUs fortbildningsplan, ta fram och genomföra en svensk handlingsplan för att inhämta och fördjupa kompetensen om religionsfrihetens innebörd samt om religionens- och religionsfrihetens roll i demokratisering och utveckling. Fortbildning inom UD, Sida och Sidas samarbetsorganisationer bör prioriteras eftersom man både i Sverige och på EU-nivå har insett att kompetensen behöver höjas.
- Lägga särskild fokus på att integrera religions- och religionsfrihetsfrågor i Sidas arbete för demokrati och de mänskliga rättigheterna.
- I utformningen och genomförandet av strategier och handlingsplaner för religionsfrihet bör UD och Sida ta vara på det civila

samhället och i synnerhet trosbaserade rörelser som informationskällor och kanaler för stöd till religionsfrihet och främjande av interreligiös dialog i samarbetsländer. Regelbunden dialog bör hållas med trosbaserade rörelser.

SMR har dessutom följande mer specifika rekommendationer för olika utrikespolitiska områden:

På EU-nivå och i Europarådet bör Sverige

- Bidra aktivt till COHOMS arbetsgrupp för religionsfrihet genom att:
 - o Försäkra att arbetet inriktas på religionsfrihet för alla
 - o Utveckla gemensamma, konkreta verktyg för att underlätta genomförandet av EUs handlingsplan för främjande av religionsfrihet, till exempel en matris för bedömningen av situationen för religionsfrihet i tredje land.
 - o Utveckla indikatorer och uppföljningsmekanismer för att underlätta utvärdering av handlingsplanen.
 - o Ge särskild fokus till fortbildning om religionsfrihetens och religionens roll i samhället och i utvecklingsprocesser inom ramen för uppbyggnaden av European External Action Service, EEAS.
 - o Utbyta erfarenheter och samarbeta kring utvecklingen av utbildningsmoment och material för EU och nationella diplomatutbildningar/fortbildningar.
- Lyfta in religionsfrihetsfrågor i EUs dialog om mänskliga rättigheter med andra länder, i konsultationer med organisationer som ASEAN och Afrikanska unionen, samt i politiska dialoger och på toppnivåmöten både med länder med bristande religionsfrihet och länder som kan bidra till ett samarbete för att främja religionsfriheten. Bidra till att EU lyfter fram religionsfrihet som en fundamental frihet på FN-nivå, inom OSSE och Europarådet.
- Arbeta för att religionsfrihetsfrågor och diskriminering på grund av religion och tro integreras i EUs utvecklingssamarbete både inom ramen för European instrument for democracy and human rights (EIDHR) och genom en bredare integrering av religionsperspektivet i andra program och instrument.

- Fördjupa relationen med EUs byrå för grundläggande rättigheter och stödja dess arbete mot diskriminering på grund av religion eller tro.
- Arbeta för att införa en kommissionär för mänskliga rättigheter inom EU-kommissionen och för att EU-parlamentets underkommitté för mänskliga rättigheter blir en huvudkommitté.
- Stödja implementeringen av Europarådets »White paper on intercultural dialogue«, särskilt de interreligiösa aspekterna av interkulturell dialog.

I bilaterala relationer bör UD och svenska ambassader

- Med utgångspunkt i EUs handlingsplan, ta fram en konkret plan för fortbildning av UD:s personal om religionsfrihetens innebörd samt om religionsfrihetens och religionens roll i samhället och utvecklingsprocesser. Utbildning/fortbildning behövs inom ramen för diplomatprogrammet samt för löpande fortbildning av personalen. Land- och regionspecifika kursmoment behövs för personal på regionala enheter samt anställda med utlandsplacering i relevanta länder.
- Överväga att införa en särskild enhet för religionsfrågor som bistår andra enheter med särskild kompetens. Lärdomar och erfarenheter av detta kan hämtas från Frankrike och Finland.
- I länder som berörs av EUs handlingsplan, noga följa och konkret bidra till implementering av handlingsplaner.
- Bedöma religionsfrihetssituationen i landet och integrera bedömningen i de årliga mänskliga rättighetsrapporterna.
- Löpande diskutera religionsfrihetsfrågor med regeringar som en aktivt integrerad del i den övergripande policyn för att främja mänskliga rättigheterna samt försvara religionsfriheten i offentlig diplomati.
- Följa utvecklingen av lagstiftning angående religion och tro, uppmuntra till användning av OSSEs verktyg och OSSEs expertpanel i religionsfrihetsfrågor i utformningen av lagförslag (både inom och utanför OSSE-området), och tydligt reagera på brister i lagförslag.
- Utveckla kontakter med försvarare av religionsfriheten (till exempel religiösa ledare och talespersoner, personer som skriver under

ansökningar om samfundsregistrering, religiösa journalister, advokater som försvarar religionsfrihet) i enlighet med EUs riktlinjer för försvarare av mänskliga rättigheter, och med internationella organisationer som arbetar för religionsfrihet i landet. Se till att delegationer får möta sådana försvarare när det är lämpligt.

- Fördjupa relationerna till OSSEs fältkontor, EU-ambassader och EU-delegationer.

Inom utvecklingsarbetet bör UD och Sida:

- Ta fram en samordnad plan för fortbildning av Sidapersonal och relevant UD-personal (till exempel enheterna UP, USTYR och MU) om religionsfrihetens och religionens roll i samhälle och i utvecklingsprocesser. Som ett led i detta bör ingå:
 - o ett brett och aktivt deltagande i den nybildade arbetsgrupp för sambandet mellan religion och utveckling inom FN:s ”dialogue on civilisation”;
 - o att inhämta kunskap från relevanta forskningsinitiativ finansierade av andra biståndsaktörer (till exempel i Storbritannien, Schweiz, Nederländerna);
 - o att ta vara på kompetens, metoder och resurser som finns inom OSSEs arbete som även kan användas utanför OSSE-området;
 - o att ta vara på kompetens inom det civila samhället, bland annat genom att fördjupa dialogen med de kristna ramorganisationerna;
 - o att säkerställa att inhämtad kunskap sprids inom organisationen.
- Lägga särskild fokus på att integrera religions- och religionsfrihetsfrågor inom Sidas arbete för demokrati och de mänskliga rättigheterna. Säkerställa att minst en konsult med kompetens kring frågorna ingår i konsultgruppen som bistår Sidas arbete på området.
- Bedömning av religionens roll ska finnas med i omvärlds- och aktörsanalysen.
- Stödja det civila samhällets organisering kring religionsfrihet, till exempel genom kapacitetsuppbyggande insatser.
- Stödja och bidra till att skapa möjligheter för interreligiös dialog och interreligiösa fredsinitiativ som ett verktyg för främjandet av religionsfrihet och tolerans.

- Stödja specifika religionsfrihetsprojekt samt integrering av religionsfrihetsfrågor i lämpliga projekt och verksamhetsområden.

Inom OSSE bör Sverige:

Ta vara på OSSEs ledande kompetens, system och verktyg för att främja religionsfrihet bland annat genom att:

- Utöka stödet till OSSEs byrå för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) och dess avdelningar som arbetar med frågor om intolerans och ickediskriminering samt mänskliga rättigheter.
- Verka för att religionsfrihetsfrågor ska integreras i hela arbetet hos OSSEs avdelning för mänskliga rättigheter, till exempel i arbetet med utbildning av myndigheter och lagstiftare.
- Aktivt uppmuntra OSSEs medlemsländer att använda dess verktyg för främjandet av religionsfrihet, särskilt »Toledo guiding principles on teaching about religion and belief in public schools« och »Guidelines for review of legislation pertaining to religion or belief«.
- Aktivt uppmuntra medlemsländer och grannstater att söka råd hos OSSEs expertpanel när det gäller religionslagstiftningar och agera i permanenta rådet när medlemsländer inte ta hänsyn till expertpanelens råd.
- Sprida kunskap inom UD och Sida om OSSEs verktyg och expertpanel för att främja deras användning både inom och utom OSSE-området.
- I ökad utsträckning möjliggöra för svenska frivilligorganisationer och OSSE-nätverket att bidra till OHDIRs arbete på religionsfrihets- och icke-diskrimineringsområdena.

På FN-nivå bör Sverige:

- Lyfta fram religionsfrihet som en grundläggande frihet för individer.
- Fortsätta att aktivt motverka försök att relativisera mänskliga rättigheter och bygga allianser för att stoppa ansatserna att inkorporera smädelse av religion i systemet med mänskliga rättigheter.
- Fördjupa dialogen med FNs specialrapportör om religions- och

trofrihet om hur Sverige kan bidra till att främja religionsfriheten internationellt.

Regeringen vill aktivt verka för att främja religionsfriheten. En integrering av religionsfrihet i utrikespolitik och utvecklingssamarbete är den naturliga följderna av detta. Vissa framsteg har gjorts i form av strategier och handlingsplaner. Det som gäller nu är att genomföra – att gå från ord till handling. Det är en utmaning som kräver politiskt ledarskap och en tydlig fokusering på ämnet hos utrikesdepartementet och Sida. Det kräver också kunskap och en fördjupad förståelse för religionens och religionsfrihetens roll i människors liv och i förändring.

Referenser

¹ FNs specialrapportör för religions- och trosfrihet (2009). Promotion and protection of all human rights civil political, economic, social and cultural rights, including the right to development. Rapport från FNs specialrapportör för religions- och trosfrihet, FNs råd för mänskliga rättigheter, 7HRC/10/8, 6 januari 2009.

² Marshall P, The range of religious freedom. I Religious Freedom in the World. Marshall P (red), sidan 11.

³ Global Restrictions on Religion, s1, Pew Forum on Religion and Public Life, Dec 2009.

⁴ Grim, Brian J (2008). Gods economy: religious freedom and social wellbeing. I Religious freedom in the world, Marshall, P A. (red). Rowman & Littlefield, sidan 43.

⁵ Europadomstolen för mänskliga rättigheter: Kokkinakis v Greece, domslut från 25 maj 1993, serien A nr 260–A, § 31.

⁶ Global Restrictions on Religion, s1, Pew Forum on Religion and Public Life, Dec 2009.

⁷ Marshall, P. The Range of Religious Freedom. I Religious Freedom in the World, Paul Marshall (red), 2008, sidan 2.

⁸ <<http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?moduleinstance=7> > Den svenska översättningen av artikel 18 är något missvisande då »Freedom of religion or belief« översätts med religionsfrihet. Dock har ordet »belief« ingen självklar religiös innebörd på engelska. Alla systematiska övertygelser inbegrips i det vi på svenska kallar religionsfrihet eller religions- och trosfrihet.

⁹ Forum 18 Uzbekistan, religionsfrihetskartläggning <<http://www.forum18.org/Analyses.php?region=33> >

¹⁰ International Religious Freedom This Week, från the Beckett Fund for Religious Liberty, 2009–03–20.

¹¹ »Freedom of Association Under Threat: The New Authoritarians«, Offensive against Civil Society, Freedom House, november 2008. < <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=383&report=74> >

¹² »Freedom of Association Under Threat: The New Authoritarians«, Offensive against Civil Society, Freedom House, november 2008.

< <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=383&report=74> >

¹³ ECHR; Hasan och Chaush v. Bulgaria (2002) 34(6) EHRR 1339 och Taylor, Paul M, Freedom of Religion, UN and European Human Rights Law and Practice, Cambridge 2005.

¹⁴ Declaration on the elimination of all forms of intolerance and of discrimination based on religion or belief, 1981.

¹⁵ Christian Solidarity Worldwides webb:

< <http://dynamic.csw.org.uk/country.asp?s=id&urn=Belarus> >

¹⁶ Christian Solidarity Worldwides webb:

< <http://dynamic.csw.org.uk/country.asp?s=id&urn=Eritrea> >

¹⁷ Christian Solidarity Worldwides webb:

< <http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=93> >

¹⁸ Resolutionen hittas på:

< http://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_7_19.pdf >

¹⁹ Henrik Bergkvist, UD-FMR, dialogmöte med enskilda organisationer 19 maj 2009.

²⁰ Forum 18 News Service 2009-03-27

< http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1272 >

²¹ Compass Direct News 2009-03-20.

²² Forum 18 hemsida: < http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1272 >

²³ Promotion and protection of all human rights civil political, economic, social and cultural rights, including the right to development, rapport från FNs specialrapportör för religions- och trosfrihet, FNs råd för mänskliga rättigheter, 7HRC/10/8, 6 januari 2009.

²⁴ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008, sidan 35.

²⁵ Den årliga rapporten om internationell religionsfrihet från USAs utrikesdepartement: < <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2008/108498.htm> >

²⁶ Compass Direct News 2009-03-30.

²⁷ Marshall, P (red) *Religious Freedom in the World*, Rowman och Littlefield, 2008 sidan 209.

²⁸ Forum 18 News Service 2008–12–11
< http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1228 >

²⁹ Forum 18 News Service 2008–07–10
< http://www.forum18.org/Archive.php?article_id=1156 >

³⁰ Robert Seiple, amerikansk ambassadör för religionsfrihet 1999–2004, tal 11 februari 2004.
< https://www.globalengage.org/attachments/885_RS021104.pdf >

³¹ Grim, Brian J. Gods economy: religious freedom and social wellbeing. I *Religious freedom in the world*, Marshall, P.A. (ed), Rowman & Littlefield, 2008, s.43. Grims forskning jämför internationella index för civil frihet och politisk frihet (Freedom House), pressfrihet (Reportrar utan gränser) och ekonomisk frihet (Heritage foundation) med ett övergripande index för religionsfrihet plus tre specifika index för regeringars regler för religion, regeringars favorisering av en viss religion och de sociala begränsningarna för religionsfriheten. Dr Grim är seniorforskare vid The Pew Forum on Religion & Public Life, han är sociolog och arbetar med statistik och kvantitativa metoder och är även religionsdemograf. The Pew Forum är en opolitisk, obunden organisation som verkar för en djupare förståelse av gränslandet mellan religion och offentlig förvaltning genom opartisk information till regeringar och media.

³² Christian Solidarity Worldwide,
< <http://dynamic.csw.org.uk/article.asp?t=report&id=105> >

³³ Rapport om religionsfrihet från amerikanska utrikesdepartementet, 2008,
< <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2008/108498.htm> >

³⁴ Grim, Brian J. Gods economy: religious freedom and social wellbeing. I *Religious freedom in the world*, Marshall, P.A. (ed), Rowman & Littlefield, 2008

³⁵ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008, sidan 39.

³⁶ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008, sidorna 8–9.

³⁷ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008.

³⁸ »Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik«, regeringens skrivelse 2007/08:109, sidan 13.

³⁹ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008, sidan 39.

⁴⁰ »Frihet från förtryck«, skrivelse om Sveriges demokratibistånd, utrikesdepartementet 2008, sidan 77.

Webbsajter

FNs specialrapportör för religions- och trosfrihet, en självständig expert tillsatt av FNs råd för mänskliga rättigheter. Specialrapportören identifierar rådande och uppkommande hinder mot religion- och trosfrihet och ger rekommendationer till stater. En fullständig lista över internationella normer för religionsfrihet finns på:

< <http://www2.ohchr.org/ENGLISH/ISSUES/RELIGION/index.htm> >

OSSEs Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) websajt om religions- och trosfrihet: <www.osce.org/odihr/20056.html>

USAs kommission för internationell religiös frihet; ett organ som utsetts av den amerikanska kongressen och som ger självständiga policyrekommendationer till USAs president, utrikesdepartementet och kongressen:

< www.uscirf.gov >

Religionsfrihetsrapport från USAs utrikesdepartement 2008:

< <http://www.state.gov/g/drl/rls/irf/2008/> >

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter:

< www.manskligarattigheter.gov.se >

Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief, ett nätverk av norska akademiska organisationer, religiösa samfund och trossamfund och enskilda organisationer som arbetar för religionsfrihet och tolerans, huserar hos Norsk senter for menneskerettigheter: < www.oslocoalition.org >

Forum 18, ett webb- och e-postinitiativ som ger förstahandsrapporter och analyserar religionsfrihet och brott mot religionsfriheten:

< www.forum18.org >

Christian Solidarity Worldwide, en människorättsorganisation som är specialiserad på religionsfrihet: < www.csw.org.uk >

Svenska missionsrådet: < www.missioncouncil.se >

Tack

Denna rapport är skriven av Katherine Cash, sakkunnig i religionsfrihetsfrågor på Svenska missionsrådet, i samråd med Svenska missionsrådets religionsfrihetsnätverks arbetsgrupp. Ett särskilt tack till arbetsgruppen, Svenska missionsrådets kansli, John Kinahan, Forum 18, Tina Lambert och Sofia Lemmetyinen, Christian Solidarity Worldwide, Elizabeta Kitanovic, Conference of European Churches och Barbara Sivertsen, Oslo Coalition for Freedom of Religion or Belief, för kommentarer till tidigare versioner. Tack också till Robert Dowd, direktor, Ford Family Program in Human Development Studies & Solidarity, University of Notre Dame, och Brian J. Grim, Senior research fellow, Pew Forum on Religion and Public Life, för information och idéer.

FNS FÖRKLARING om de mänskliga rättigheterna fastslår att religions- och trosfrihet är en grundläggande mänsklig rättighet. Internationellt är brotten mot religionsfriheten utbredda. Människor av alla trosuppfattningar och övertygelser diskrimineras och förtrycks.

Svenska missionsrådets medlemsorganisationer – kyrkor och kristna bistånds- och missionsorganisationer – och deras samarbetsorganisationer har erfarenhet av olika former av inskränkningar i religionsfriheten som påverkar människors vardag. Diskriminering, trakasserier, fängslanden och andra övergrepp gör att människor tvingas leva i svåra situationer på grund av sin tro. Bristen på religionsfrihet underblåser konflikter och förstärker fattigdomen. Därför är det av största vikt att värna religionsfriheten, oberoende av vilken religion eller tro en människa bekänner sig till.

Svenska missionsrådet vill genom den här rapporten öka kunskapen om religionsfrihet och bidra till att frågan blir levande i svensk utrikes- och biståndspolitik.

Rapporten belyser kopplingarna mellan religionsfrihet och Sveriges utrikespolitiska prioriteringar och ger konkreta rekommendationer. Det är hög tid att religionsfrihet kommer upp på den politiska dagordningen och behandlas med samma kunskap och intensitet som andra rättigheter.

Svenska missionsrådet,
172 99 Sundbyberg
www.missioncouncil.se

svenska
missionsrådet